

Wat doen jullie op het gebied van kinderp participatie?

Ellie Kuipers

Kun je op deze vraag een eenduidig antwoord geven of weet je niet precies wat je moet zeggen? Of is er verdeeldheid binnen het team? En als je een duidelijk antwoord hebt, kun je dat dan ook motiveren of beargumenteren? In hoeverre wordt er in centra voor buitenschoolse opvang nagedacht over kinderp participatie en is er een kader voor? Je hoort tegenwoordig vaak dat kinderp participatie heel belangrijk is en dat iedereen er een prioriteit van moet maken. Maar gebeurt dat ook in de praktijk?

In de buitenschoolse kinderopvang, wordt kinderp participatie steeds meer gestimuleerd. De overheid vindt dat de inbreng van kinderen belangrijk is en een plaats moet krijgen in de dagelijkse gang van zaken van de buitenschoolse opvang. En ook de kinderrechtenbeweging wijst ons op het belang om kinderen respectvol te benaderen. Luisteren naar kinderen, kinderen benaderen met methodieken die aansluiten bij de kinderwereld en de kindercultuur en kinderen mogelijkheden geven om 'echt' deel te nemen aan dingen die hen aangaan spelen hierbij een belangrijke rol. De laatste jaren verschenen veel boeken, werkmappen en vormingsprogramma's over het onderwerp kinderp participatie. Hieruit blijkt dat de kinderrechtenbeweging actiever wordt.

Kwetsbaar en afhankelijk of zelfstandig en mondig?

Ook kinderen zelf geven vaak signalen waarmee ze uitdrukken dat ze actiever betrokken willen worden bij de gang van zaken in de buitenschoolse opvang. Dat heeft geresulteerd in aandacht voor de specifieke behoeften van tieners en een aangepaste opvang van kleuters. De begeleiders en begeleiders van de buitenschoolse opvang voelen zelf aan

dat kinderen zich niet meer goed voelen op de opvang én dat er naar hen geluisterd moet worden. Hoe moeilijk dat ook is.

Wetenschappers en anderen die in hun werk met kinderen te maken krijgen, geven ook aan dat er moet worden nagedacht over een aangepaste visie op kinderen. Lieve Cottyn geeft een mooie omschrijving van twee verschillende manieren om naar de eigenheid van kinderen te kijken. Zij omschrijft een 'romantische' en een 'empowerment' visie op kinderen. Aanhangers van de romantische visie hebben de neiging om kinderen te beschermen. Kinderen zijn puur onschuldig, maar ook kwetsbaar en afhankelijk. Ze moeten afgesloten worden van de volwassen wereld en met controle en dwang tot volwassenheid worden geleid. Aanhangers van de 'empowerment' visie zien kinderen als unieke personen die mondig en zelfstandig zijn. Zij vinden dat we moeten zoeken naar manieren om kinderen iets te laten doen met hun eigen mening en kinderen hierdoor een 'zelfbeschikking' te geven. Het lijkt me een pleidooi om kinderen op een aangepaste maar volwaardige manier te betrekken bij de volwassen wereld. Kinderp participatie sluit aan bij de 'empowerment' visie.

Hoe kan een centrum voor buitenschoolse opvang hierover nu zelf een visie ontwikkelen en kinderp parti-

'Het opstellen van je eigen analyseschema kan een eerste discussieonderwerp vormen'

'Ook kinderen geven vaak signalen waarmee ze uitdrukken dat ze actiever betrokken willen worden bij de gang van zaken'

icipatie opnemen in de dagelijkse gang van zaken? Je zult waarschijnlijk ontdekken dat je er al veel over weet en al veel op dat gebied doet, maar dat je dat niet altijd even bewust doet. En dat de aanwezige ideeën over kinderpaticipatie niet altijd een duidelijke plaats hebben binnen het geheel. Met hulp van begeleid(st)ers en coördinatoren uit de buitenschoolse opvang is een schema ontwikkeld om kinderpaticipatie in je eigen opvang te bestuderen en een plaats te geven in je werk. Je kunt het schema downloaden van www.kiddo.net. Voor alle duidelijkheid: het is geen wetenschappelijk instrument waarmee je kinderpaticipatie kan meten. Het is alleen een hulpmiddel om na te denken over kinderpaticipatie en om met je team de discussie op gang te brengen.

Het schema geeft een opsomming van alle mogelijke manieren om samen met kinderen interactie aan te gaan, te communiceren, tot actie over te gaan en beslissingen te nemen: de 'hoe' lijn. Deze lijn geeft allerlei voorbeelden die in de buitenschoolse kinderopvang aan bod komen. Je eigen opvang kan methodieken toevoegen of weglaten, als je vindt dat ze niet geschikt zijn voor jouw opvang. De tweede lijn is de 'waarover' lijn. Hierop staan allerlei zaken waarbij de kinderen zouden kunnen participeren. Hier geldt hetzelfde uitgangspunt, je kunt zaken toevoegen of weglaten. Het opstellen van je eigen analyseschema kan een eerste discussie-onderwerp vormen. Zeer waarschijnlijk zullen de volgende vragen bovenkomen: hoe ver gaat kinderpaticipatie? Op welke manier willen wij kinderpaticipatie vorm geven? Kunnen we een bewuster interactieproces met kinderen aan? Wat hebben we nodig om dit te doen? Als je wilt weten wat een analyse je kan opleveren, kijk dan naar het voorbeeldschema. We noemen het 'de gekleurde kijk'.

Waarover communiceren we niet met kinderen?

De niet ingekleurde rijen vragen onze aandacht: openingsuren, budget en het huishoudelijk reglement. Het lijkt logisch om daar niet met de kinde-

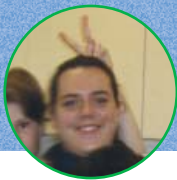

ren over te communiceren, het zijn immers zaken voor volwassenen. Het gaat om een overeenkomst tussen het organiserend bestuur en de ouders. Is het zo dat kinderen hier geen of weinig vragen over stellen? Kinderen stellen wel vragen over geld. Ze krijgen een antwoord van de begeleiding of van hun ouders. Dit antwoord is meestal beperkt en een uitleg over het budget en hoe dat werkt is er meestal niet bij. Besluiten dat het niet nodig is om met kinderen over deze aspecten te praten, is misschien iets te voorbarig. Maar het besluit om de opvang met kinderen om te bouwen tot coöperatief is misschien utopisch. Het team kan discussiëren over de volgende vragen. Waarover moeten kinderen informatie hebben? Waar betrek je de kinderen bij? En hoe kijken we aan tegen 'kinderen respectvol behandelen'?

De lichtgrijze kolommen geven een beeld over de spontane contacten met kinderen. Grofweg uitgedrukt is er in deze opvang veel plaats voor informatie en consultatie, maar een meer beperkte ruimte voor overleg, meebeslissen en beslissen. Een aantal aspecten staan niet open voor communicatie met kinderen (ze blijven wit). Elk team kan een totaal ander kleurenpalet als resultaat hebben. De onderwerpen of aspecten waarover kinderen aangesproken worden of zelf spontaan een inbreng doen kunnen variëren. De belangrijke vraag is nu: hoe bewust gaan we met de dingen om?

De donkergrijze kolommen geven een beeld over de georganiseerde contacten met kinderen. Dit team heeft vijf bewuste activiteiten opgezet om kinderen te betrekken bij de opvang. Er is gewerkt met tekeningen, collages en vragenlijsten om kinderen te bevragen, met kinderen te overleggen over enkele zaken. In de opvang staat een ideeënbus waar kinderen iets in kunnen stoppen. De begeleiding leest de ideeën van de kinderen en probeert er rekening mee te houden. Kinderen mogen over bepaalde zaken stemmen en meestal 'wint' de meerderheid. Bij uitstapjes en speelgoed moet worden onderzocht of het financieel mogelijk is. Het team heeft enkele 'participatiespelen' gedaan met de kinderen en staat open om rond bepaalde zaken samen met de kinderen afspraken te maken. Het betreft bewuste acties die het team opzet om kinderen aan te spreken en te betrekken bij de opvang. Het initiatief komt altijd van de begeleiding. Op dit vlak zijn er meestal veel mogelijkheden. Het is aan te raden dat het team keuzen maakt over: welke activiteiten, hoeveel activiteiten, welk ritme in de tijd en de impact van de veranderingen die de kinderen aanbrengen.

Uit dit voorbeeld komt naar voor dat alle mogelijke kleuren aan bod komen en dat er sprake is van participatie. Dit team neemt een beperkt aantal initiatieven om achter de mening van de kinderen te komen en er iets mee te doen. Het is mogelijk dat dit team behoefte >>

heeft aan discussies over kinderopvang. Het staat open voor de inbreng van kinderen, maar doet dit niet altijd even bewust. Het team kan door de bespreking en de discussie zelf bepalen hoe ver het wil gaan. Het kan zelf bepalen wat het belangrijk vindt, waar het aandacht aan wil besteden, welke veranderingen nodig zijn en wat het nodig heeft om deze veranderingen uit te voeren. De weging (hoe belangrijk is het voor ons en voor de kinderen) wordt door het team gemaakt.

alsof kinderen geen inbreng hebben als het hen niet gevraagd wordt. Maar kinderen zeggen en vragen natuurlijk altijd wel iets. De kunst van het luisteren en rekening houden met de wensen en behoeften van kinderen speelt een belangrijke rol bij discussies over kinderopvang. Enthousiaste teams, teams die ruimte maken voor principiële keuzen voor kinderopvang, teams die actief werken rond kwaliteitszorg en tevredenheidsonderzoeken die niet op papier gebeuren, beheersen deze kunst.

Met dank aan alle begeleid(st)ers, coördinatoren en andere betrokkenen bij de buitenschoolse kinderopvang om met mij te praten over kinderopvang. ○

En de kinderen dan?

Het analyseschema is erop gericht om de houding van de volwassenen te bekijken en te bespreken. Het lijkt

De gekleurde kijk:

Geel = informeren. Je kleurt in waarover en hoe je kinderen informeert of informatie van kinderen krijgt.

Blauw = consulteren. Je kleurt in waarover en hoe je raad vraagt aan de kinderen over bepaalde aspecten van de opvang. Je vraagt kinderen om hun mening en probeert er echt rekening mee te houden.

Groen = overleggen. Je kleurt in waarover en hoe je met kinderen gaat overleggen, samen plannen maakt, voorstellen doet.

Oranje = meebeslissen. Je kleurt in waarover en hoe kinderen kunnen meebeslissen over bepaalde zaken in de opvang. Dit kan een heel spontane samenwerking zijn (bijvoorbeeld vrij spel) maar ook een formele vorm van samenwerking waarbij je samen met de kinderen een vooraf vastgelegde weg aflegt (bijvoorbeeld de inrichting van de buitenruimte).

Rood = de kinderen beslissen. Je kleurt in waarover en hoe kinderen alleen en zelfstandig beslissingen nemen.

Hoe ▼	De begeleiding observeert	De begeleiding vertelt iets	De kinderen vertellen iets	De begeleiding vraagt iets	De kinderen vragen iets	Spontaan overleg met kinderen	Individueel gesprek met een kind	Tekeningen, collages en vragenlijsten	Video interview	Tevredenheidsonderzoek	Klaag- en juichmuur	Ideëenbus	Foto's, vertellen, kijkdozen, maquette	Stemmen	Een krantje	Nota's en brieven van kinderen	Spel, activiteit, thema	Kringgesprek	Samen afspraken maken	Kindervergadering
Waarover ▼																				
Naam van de opvang																				
Vrij spel																				
Activiteiten																				
Speelgoed																				
Eigen speelgoed van thuis																				
Waar spelen																				
Huiswerk																				
Uitstapjes																				
Eetmomenten																				
Welkom nieuwe kinderen																				
Technologie																				
Dieren																				
Taken in de opvang																				
Regels en afspraken																				
Straffen																				
Indeling ruimtes																				
Evaluatie																				
Begeleiding																				
Stagiaire																				
Gasten, bezoek																				
Openingsuren																				
Dagindeling																				
Breng- en haalmomenten																				
Budget																				
Huishoudelijk reglement																				